

Kuva:

<http://yhdenvertaisuus.finlex.fi/yhdenvertaisuuden-arviointi/miten-arvioidaan/#jakso-kyselyt-henkilosto-ja-sidosryhmakyselyt>

Laukaan peruskoulujen toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

2024-2026

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Tasa-arvo – ja yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoitus.....	3
2.1 Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä	4
2.2 Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvä lainsäädäntö	6
3. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön osa-alueet ja tavoitteet.....	7
3.1 Hallinto ja johtaminen	7
3.2 Pedagoginen toiminta	7
3.3 Tilat ja ympäristö	7
3.4 Asenteet ja vuorovaikutus.....	8
3.5 Huoltajat ja sidosryhmät	8
4. Sydän-Laukaan koulun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma	8
4.1 Arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista	8
4.2 Selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta	10
4.2.1 Henkilöstö.....	10
4.2.2 Oppilaat	10
4.2.3 Huoltajat	11
4.3 Tulosten yhteenveto ja sovitut toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi 2024-2026	12
Lähteet.....	13

1. Johdanto

Tasa-arvon edistäminen ja yhdenvertaisuuden turvaaminen ovat osa perusopetuslaissa määriteltyjä opetuksen tavoitteita. Lisäksi ne ovat keskeinen osa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita ja sen arvopohjaa. Koulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö pohjautuu ajatukseen siitä, että jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella oppilaalla on oikeus tulla kuulluksi, nähdäksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Tasa-arvolaki edellyttää, että tasa-arvosuunnitelma tehdään yhteistyössä henkilöstön, oppilaiden ja opiskelijoiden sekä huoltajien kanssa. Suunnitelmissa edellytetään alkutilanteen kartoittamista.

2. Tasa-arvo – ja yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoitus

Tasa-arvolain mukaan sukupuolten tasa-arvoa tulee edistää kaikessa opetuksessa ja koulutuksessa. Koulujen tasa-arvotyön tavoitteena on edistää tasa-arvoa ja puuttua sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella tapahtuvaan syrjintään. Yhdenvertaisuustyön tavoitteena on edistää yhdenvertaisuutta ja puuttua muilla perusteilla tapahtuvaan syrjintään. Näitä ovat esimerkiksi ikä, alkuperä, kieli, uskonto, vakaumus, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen ja muut henkilöön liittyvät syyt. Syrjintä voi olla moniperusteista. Tällöin oppilas kokee useisiin eri ominaisuuksiin perustuvaa syrjintää eriaikaisesti tai samanaikaisesti. Tasa-arvolain mukaan koulut ja oppilaitokset ovat velvollisia laatimaan toiminnan kehittämiseen tähtäävän tasa-arvosuunnitelman eli toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman. Toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma on työkalu, joka tukee sukupuolten tasa-arvon edistämistä kaikessa koulun toiminnassa. Velvoite suunnitelman laatimiseen koskee kaikkia kouluja ja oppilaitoksia. Yhdenvertaisuuslain mukaan koulutuksen järjestäjän on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Koululla ja oppilaitoksilla on oltava suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi. Tasa- arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat voidaan yhdistää yhdeksi suunnitelmaksi. Suunnitelman perimmäinen tarkoitus on, että tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden ajatus ja – tavoite saataisiin luontevasti sisällytettyä kaikkeen koulun tai oppilaitoksen toimintaan.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisessä ei ole kyse vain oikeudenmukaisuuden toteuttamisesta, vaan myös edellytysten luomisesta viihtyisän ja motivoivan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön syntymiseksi. Kun kaikkien osaamista ja työtä arvostetaan oikeudenmukaisesti, edistää se oppilaiden hyvinvointia ja kouluviihtyvyyttä. Tavoitteena on yhteistyökykyinen ja tuloksekas toimintaympäristö, jossa tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat osa koko yhteisön toimintakulttuuria. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on kaikkien koulun tai oppilaitoksen jäsenten velvollisuus. Erityisesti koulun tai oppilaitoksen johdon ja henkilökunnan sitoutuminen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin on tärkeää. Tasa-arvolaki edellyttää, että tasa-arvosuunnitelma tehdään yhteistyössä henkilöstön, oppilaiden ja opiskelijoiden sekä huoltajien kanssa. Suunnitelmissa edellytetään alkutilanteen kartoittamista.

Koulun toiminnan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi keskeisiä kehittämiskohteita ovat

- häirinnän, syrjinnän ja vihapuheen tunnistaminen ja niihin puuttuminen
- toiminnan ja käytäntöjen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi ja niitä edistävien toimenpiteiden toteutuminen
- osallisuuden lisääminen

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista vaikeuttaviin asenteisiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Syrjivät asenteet ovat usein tiedostamattomia ja syrjivät rakenteet vaikeasti havaittavissa. Ilman asenteellisia muutoksia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi tehtävät toimenpiteet jäävät vaikutukseltaan pinnallisiksi ja lyhytkestoisiksi.

Tämä suunnitelma toimii pohjana Laukaan koulujen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistyölle ja tämän pohjalta jokainen koulu tekee oman toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmansa (luku 5). Suunnitelma päivitetään tarvittaessa, mutta vähintään kolmen vuoden välein. Tätä suunnitelmaa täydentävät koulujen toimintasuunnitelmat liitteineen sekä 1.8.2023 alkaen myös koulutuksenjärjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelma.

2.1 Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä

Sukupuolen mukainen segregatio tarkoittaa sukupuolten välistä eriytymistä, eriyttämistä ja epätasapainoa. Koulutuksessa se ilmenee tavallisimmin siten, että tytöt ja pojat valitsevat eri oppiaineita ja koulutusaloja.

Syrjinnällä tarkoitetaan yhdenvertaisuuslain 6 § mukaan:

- 1) sitä, että jotakuta kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa (välitön syrjintä);
- 2) sitä, että näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa jonkun erityisen epäedulliseen asemaan muihin vertailun kohteena oleviin nähden, paitsi jos säännöksellä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia (välillinen syrjintä)
- 3) henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista tai tosiasiallista loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri (häirintä);
- 4) ohjetta tai käskyä syrjiä.

Etninen syrjintä on ihmisten eriarvoista kohtelua sillä perusteella, että he kuuluvat tiettyyn etniseen tai kansalliseen ryhmään. Etnistä syrjintää voi olla myös erilaiseen asemaan asettaminen henkilön uskonnon tai kansalaisuuden perusteella.

Moniperusteisella syrjinnällä tarkoitetaan syrjinnän kohteeksi joutumista kahden tai useamman eri ominaisuuden perusteella. Esimerkiksi vammaisen romani saattaa tulla syrjityksi sekä vammaisuuden että etnisen alkuperänsä perusteella.

Häirinnällä tarkoitetaan henkilön tai ihmisryhmän arvon ja koskemattomuuden tarkoituksellista tai tosiasiallista loukkaamista siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri.

Vihapuhe on viestintää, joka lietsoo vihaa yhtä ihmistä tai ihmisryhmää vastaan. Viestintä voi olla puhetta, mutta se voi olla myös esimerkiksi kirjoituksia, kuvia, symboleja, musiikkia, piirroksia ja elokuvia.

Rodullistaminen tarkoittaa sitä, että ihmiseen liitetään esimerkiksi ihonvärin, uskonnon tai taustan takia tiettyjä oletuksia, stereotyyppioita tai ennakkoluuloja.

Yhdenvertaisuusperiaate on tärkeä hallinnon oikeusperiaate, joka velvoittaa tasapuoliseen kohteluun, johdonmukaisuuteen ja syrjimättömyyteen. Perustuslaki kieltää ihmisten asettamisen erilaiseen asemaan ilman hyväksyttävää perustetta. Hallintolain 6 § mukaan viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.

Muodollisen yhdenvertaisuuden toteutuminen tarkoittaa sitä, että samanlaisessa tapauksessa ihmisiä tulee kohdella samalla tavoin. Muodollinen yhdenvertaisuus ei kuitenkaan ole sama asia kuin *tosiasiallinen yhdenvertaisuus*. Yhdenvertaisuuden aktiivinen edistäminen voi merkitä poikkeamista samanlaisen kohtelun periaatteesta, jotta heikommassa asemassa olevien ryhmien tosiasiallinen yhdenvertaisuus toteutuisi. Tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen edellyttää myös välilliseen syrjintään puuttumista. Välillinen syrjintä on usein tahatonta ja perustuu esimerkiksi siihen, ettei näennäisesti puolueettoman säännöksen tai käytännön vaikutuksia erilaisiin ihmisiin tunnusteta.

Kaikkien samanlainen kohtelu ei aina riitä takaamaan yhdenvertaisuuden toteutumista, vaan yhdenvertaisuus on myös eriarvoisuuksien tasoittamista esim. *positiivisen erityiskohtelun* avulla, sillä ihmisten lähtökohdat ja mahdollisuudet ovat erilaiset. Positiivinen erityiskohtelu tarkoittaa tietyn syrjinnälle alttiin ryhmän (esim. vanhukset, lapset, etniset vähemmistöt) asemaa ja olosuhteita parantavia erityistoimenpiteitä, jotka tähtäävät tosiasiallisen yhdenvertaisuuden turvaamiseen eivätkä asteeltaan muodostu toisia syrjiviksi. Yhdenvertaisuuslain 7 § mukaan positiivisen erityiskohtelun on oltava pyrityn tavoitteen kannalta oikeasuhteista. Suppeassa oikeudellisessa tarkastelussa positiivisella erityiskohtelulla tarkoitetaan määräaikaiseksi suunniteltuja rekrytointiin, uralla etenemiseen ja oppilasvalintoihin liittyviä toimenpiteitä, joilla lisätään aliedustettujen ryhmien osuutta työpaikoilla, eri henkilöstöryhmissä ja oppilaitoksissa. Ennakkoon suunnitellut painotukset vaikuttavat tilanteissa, joissa kahta muodollisesti pätevää hakijaa verrataan keskenään aliedustettua ryhmää edustavan hakijan hyväksi.

Laajemmassa tarkastelussa positiivisella erityiskohtelulla tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla tuetaan eri ryhmien tosiasiallista yhdenvertaisuutta ja osallistumismahdollisuuksia eri elämänalueilla. Esimerkiksi romanilasten koulunkäyntiä tukevat erityisjärjestelyt sekä tulkkauksen ja erikielisten tiedotusmateriaalien käyttö huonosti suomea puhuvien henkilöiden kanssa asioidessa ovat tällaisia toimenpiteitä. Tässä tapauksessa voidaan puhua myös asiakaslähtöisestä palveluiden kehittämisestä. Positiivisesta erityiskohtelusta kuulee joskus käytettävän harhaanjohtavaa termiä positiivinen syrjintä. Positiivisesta erityiskohtelusta ja sen kriteereistä säädetään lailla, ja terminä tulisikin käyttää aina positiivista erityiskohtelua, ei positiivista syrjintää.

Yhdenvertaisuuslain 5 § mukaan työn teettäjän tai koulutuksen järjestäjän on tarvittaessa tehtävä kohtuullisia mukautuksia vammaisten henkilöiden työhön tai koulutukseen pääsyn, työssä selviämisen ja työuralla etenemisen turvaamiseksi.

Kohtuullinen mukauttaminen tarkoittaa yksittäistapauksessa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta rasitetta esimerkiksi työnantajalle tai koulutuksen järjestäjälle, ja joilla varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Kohtuullisilla mukautuksilla edistetään vammaisten henkilöiden työllistymistä, työssä selviytymistä ja työn säilyttämistä, koulutusta ja elinikäistä oppimista.

2.2 Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvä lainsäädäntö

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014) 5a§

5 § (19.1.2023/101)

Tasa-arvon toteuttaminen koulutuksessa, opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa

Viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista.

Varhaiskasvatuksen järjestäjien ja palveluntuottajien on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla on samat mahdollisuudet varhaiskasvatukseen ja että varhaiskasvatus tukee tämän lain tarkoituksen toteutumista.

Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa, opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen.

5 a § (30.12.2014/1329)

Toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi oppilaitoksissa

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden sekä huoltajien kanssa. Suunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

- 1) selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta;
- 2) tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi;
- 3) arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Erytystä huomiota tulee kiinnittää oppilas- tai opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintosuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerralla.

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325

6 § (20.12.2022/1192)

Koulutuksen järjestäjän velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus muutoin toteutuu sen toiminnassa, ja ryhdyttävä tarvittaviin

toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

3. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön osa-alueet ja tavoitteet

Koulujen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyössä on kyse pitkäkestoisesta toiminnasta monien eri toimijoiden kesken. Koulujen ei myöskään oleteta tekevän kaikkia ehdotettuja tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustekoja kerralla, vaan tasa-arvoista ja yhdenvertaista oppimisympäristöä rakennetaan teko kerrallaan.

Alla on kuvattu Tasa-arvokompassin tavoitteet, joista koulut poimivat omat kehityskohteensa perustuen tekemiinsä kartoituksiin.

3.1 Hallinto ja johtaminen

Koulu sitoutuu tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen pitkäjänteisesti. Henkilökunta osallistuu ja koulutautuu koulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön. Opetuksen järjestäjän henkilöstökäytänteet edistävät tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Oppilaat osallistuvat aktiivisesti koulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön.

3.2 Pedagoginen toiminta

Kaikkien luokka-asteiden ja oppiaineiden opetussisällöt edistävät läpileikkaavasti tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Koulun opetussuunnitelma edistää tasa-arvo- ja yhdenvertaisuutta, ja näiden sisältöjen käsittelyyn varataan riittävästi oppitunteja, työpajoja ja teemapäiviä. Oppimateriaalit edistävät tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, ja oppilaita kannustetaan oppimateriaalien kriittiseen arviointiin. Koulu purkaa valinnaisainevalintoihin liittyviä stereotyyppioita. Opetus ja oppilaanohjaus purkavat koulutus- ja uravalintojen sukupuoleen ja muihin ominaisuuksiin liittyvää segregaatiota (sosiaalista eriyttämistä esim. sukupuoleen tai etnisyyteen perustuen). Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvää opetusta suunnitellaan yhdessä oppilaiden kanssa.

3.3 Tilat ja ympäristö

Koulu varmistaa kaikille yhdenvertaisen pääsyn kaikkiin koulun tiloihin. Oppilaiden tukipalvelut edistävät tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Koulussa esillä olevat materiaalit edistävät tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Oppilaat toimivat aktiivisesti koulun tilojen tasa-arvoistamiseksi ja yhdenvertaisuuden takaamiseksi.

3.4 Asenteet ja vuorovaikutus

Koulu tukee aktiivisesti sukupuolitietoista ja syrjimätöntä kielenkäyttöä. Koulu tukee oppilaiden käyttäytymistä sukupuolitietoisesti ja yhdenvertaisesti. Koulu toimii aktiivisesti kiusaaminen, häirinnän ja syrjinnän lopettamiseksi. Henkilökunta tarkastelee aktiivisesti asenteitaan ja vuorovaikutustaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmista. Oppilaat osallistuvat syrjinnän, seksuaalisen häirinnän ja muun sukupuoleen perustuvan väkivallan lopettamiseksi tähtäävään toimintaan.

3.5 Huoltajat ja sidosryhmät

Koulu ottaa huoltajat mukaan osaksi tasa-arvoisuus- ja yhdenvertaisuustyötä. Koulu viestii aktiivisesti tasa-arvo- ja yhdenvertaisuutta koskevista toimistaan. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat ovat esillä koulun verkkosivuilla. Koulu tekee tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä muiden yhteiskunnallisten toimijoiden kanssa (esim. kirjasto, museot, teatterit, konserttievailut, työelämäyhteistyö). Oppilaat edistävät tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta lähiyhteisöissään ja laajemmin yhteiskunnassa.

4. Sydän-Laukaan koulun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma

Sydän-Laukaan koulun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma on päivitetty lukuvuonna 2023–2024. Seuraavan kerran suunnitelma päivitetään lukuvuonna 2026–2027. (Laadittava vähintään kolmen vuoden välein).

4.1 Arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista

Vuoden 2020–2023 tasa-arvosuunnitelman toteutettaviksi tarkoitetut toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi Sydän-Laukaan koululla olivat seuraavat:

- *Kiinnitetään huomiota sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumiseen kuunnellen oppilaiden ideoita siitä, miten se voidaan parhaiten koulussamme toteuttaa.*
- *Pyritään vaikuttamaan erilaisuutta koskeviin asenteisiin jakamalla tietoa ja ymmärrystä ihmisten erilaisuudesta ja vähemmistöistä.*
- *Liikunnan opetuksen kehittäminen huomioimalla sukupuolten välistä tasa-arvoa lajivalinnoissa.*
- *Turvattomuuden tunteeseen puuttuminen mm. vahvistamalla kiusaamisen vastaista työtä ja tukioppilastoimintaa.*
- *Tuetaan oppilaiden hyvinvointia vahvistamalla koulun yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutusta oppilaiden ja aikuisten välillä.*

Sydän-Laukaan koulu onnistui toteuttamaan useita edellä mainittuja toimenpiteitä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Koulun luottamusoppilas- ja tukioppilastoimintaa elvytettiin koronavuotia edeltävän ajan tasolle, jolloin oppilaiden roolia kouluyhteisön aktiivisina toimijoina vahvistettiin. Opettajat saivat koulutusta YS-kokouksessa 4.12.2023 Eveliina Koljoselta seksuaalikasvatuksesta ja seksuaalisesta häirinnästä ja sen kohtaamisesta koulun arjessa ja oppitunneilla. Koulussa on käyty keskustelua esimerkiksi tytöt ja pojat –luokittelusta luopumisesta ja sukupuolineutraalin oppimiskulttuurin vahvistamisesta. Tähän liittyvä tietoisuus ja ymmärrys ovat lisääntyneet sekä oppilaiden että opettajien keskuudessa. Oppilaiden turvallisuuden tunnetta on parannettu lisäämällä välituntivalvontaa lukuvuonna 2023–2024.

Kouluumme on perustettu uusi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmä, joka on tuonut aiheita esiin usealla eri tavalla. Koulussamme järjestettiin syyslukukaudella 2023 yhden koulupäivän kestävä monialainen oppimiskokonaisuus eli MONO-päivä, jossa käsiteltiin kyseisiä aiheita. Päivän toiminnallisissa pajoissa aihealueina olivat muun muassa: lukutaidon merkitys tasa-arvon edistäjänä, tasa-arvon edistäjät Suomen historiassa, tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet, kunnioittava kohtaaminen, eriarvoisuus maailmassa, erilaisten ihmisryhmien näkyvyys mediassa ja omakohtaista kokemusta erilaisena olemisena. Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä aiheita on käsitelty myös useilla luokanohjaajan tunneilla ja päivänavauksissa.

Laukaan kunnassa perustettiin vuonna 2021 monialainen hyvinvointityöryhmä, joka on laatinut Hyvinvointiopetuksen Vuosikellon, jota koko koulun opettajakunta toteuttaa. Turvallisuuden tunnetta vahvistettiin perustamalla lukuvuonna 2021–2022 kouluun kolmesta opettajasta koostuva Taitotiimi, jonka toimintamuotoihin kuuluu kiusaamistilanteiden selvittäminen ja oppilaiden hyvinvoinnin tukeminen. Keväällä 2024 Taitotiimin oppilaille tekemässä hyvinvointikyselyssä 79 % kiusatuksi joutuneista kertoi, että Taitotiimin väliintulon jälkeen kiusaaminen loppui tai heitä kiusattiin vähemmän. 14 % kertoi, ettei tilanteessa tullut muutosta. 7 % koki, että heitä kiusattiin enemmän. Taitotiimin toiminta on tehokasta ja mallia ja toimintatapoja kehitetään edelleen. Taitotiimi noudattaa kunnan kiusaamisen ehkäisymallia.

Liikunnan opetuksen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta on kehitetty monilla tavoin siten, että oppilaat ovat saaneet samanlaista liikunnanopetusta riippumatta ryhmän koostumuksesta tai opettajan sukupuolesta. Liikunnanopettajan tehtävään haettavan henkilön sukupuolella ei ole enää merkitystä, mikä on linjassa valtakunnallisessa toimintakulttuurin muutoksessa. Suurinta osa valinnaisen liikunnan ryhmistä ei enää muodosteta sukupuolen perusteella, vaan ne koostuvat kaikkia sukupuolia sisältävistä ryhmistä. Kaikissa ryhmissä nuorella on kuitenkin mahdollisuus tarvittaessa ryhmän valintaan. Sukupuolinormatiivisuuden väheneminen liikuntaryhmissä on tuntunut sekä oppilaista että opettajista luonteelta, ja yhteinen toiminta on ollut sujuvaa ja myönteistä.

Koulumme onnistuminen edellä mainituissa tavoitteissa näkyy esimerkiksi vuonna 2023 tehdyn kouluterveyskyselyn seuraavissa tuloksissa. Oppilaiden kokemus itselle tärkeään ryhmään tai yhteisöön kuulumisesta on kasvanut vuosien 2021–2023 välillä kolmella prosenttiyksiköllä. Tämän lisäksi niiden oppilaiden osuus, jotka kokevat voivansa keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista on kasvanut.

4.2 Selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta

4.2.1 Henkilöstö

Koulun henkilöstön kanssa käytiin keskusteluja koulun tasa-arvotilanteesta YS-kokouksessa 4.4.2024. Keskustelun pohjana toimivat seuraavien tavoitteiden toteutuminen ja keskustelut toteutettiin ensin aineryhmittäin ja sen jälkeen yhteisesti kooten.

1. Miten omien oppiaineiden opetussisällöt kaikilla luokka-asteilla edistävät läpileikkaavasti tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta?
2. Miten oppiaineidesi oppimateriaalit edistävät tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, ja miten oppilaita kannustetaan oppimateriaalien kriittiseen arviointiin?
3. Miten koulu tukee aktiivisesti sukupuolitietoista ja syrjimätöntä kielenkäyttöä sekä tasa-arvoista ja yhdenvertaista nonverbaalista vuorovaikutusta?

Edellä mainittujen tavoitteiden lisäksi opinto-ohjaajat pohtivat vielä lisäksi seuraavien tavoitteiden toteutumista

4. Miten koulu on onnistunut purkamaan valinnaisainevalintoihin liittyviä stereotypioita?
5. Miten opetus ja oppilaanohjaus ovat onnistuneet purkamaan koulutus- ja uravalintojen sukupuoleen ja muihin ominaisuuksiin liittyvää segregaatiota?

Keskustelussa kävi ilmi, että tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymykset nousevat vaihtelevasti esiin opetussisällöissä eri aineista riippuen. Näitä kysymyksiä käsitellään myös oppisisältöjen ulkopuolella silloin, kun ne nousevat esiin ajankohtaisista asioista tai oppilaiden aloitteesta. Liikunnassa ja käsitöissä näkyy tyttö-poika –jaottelua. Liikunnassa ryhmien muodostusta ohjaa väestörekisteriin merkitty sukupuoli, mutta tarpeen mukaan käytännössä on löytynyt joustoa. Tyttö-poika –jaottelu liikunnassa on myös oppilaiden enemmistön toive.

Kirjojen kuvasto ja niissä käytetty kieli on usein heteronormatiivista. Opettajat ohjaavat oppilaita itsenäiseen ja kriittiseen ajatteluun.

Opettajat puuttuvat opetustilanteissa ja välitunneilla käytettyyn syrjivään tai loukkaavaan kielenkäyttöön tai non-verbaaliseen viestintään. Mm. loukkaavaa kielenkäyttöä on käsitelty luokanohjaajan tunneilla. Häirintään ja syrjintään puuttuminen on osa Taitotiimin työtä.

Alakoulussa tehty käsityön valinta ohjaa valinnaisainevalintaakin käsityön osalta. Valinnaisiin jakaudutaan melko tasaisesti sukupuolesta riippumatta. Oppilaanohjaus on sukupuolineutraalia ja kaikille esitellään yhtäläiset vaihtoehdot sekä valinnaisainevalintojen että urapolkujen suhteen. Oppilaanohjauksessa herätetään pohtimaan myös niitä vaihtoehtoja, joita nuori ei ole vielä miettinyt.

4.2.2 Oppilaat

Tuloksia kerättiin marraskuussa 2023 Sydän-Laukaan koulun oppilailta monialaisen oppimiskokonaisuuden teemapäivänä. Kyselyyn vastasi 365 oppilasta, joka on 73 % koulun oppilaista. 85 % oppilaista piti Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus -monopäivän sisältöä tärkeänä.

Sydän-Laukaan koulussa suurin osa kokee voivansa ilmentää itseään ja sukupuoltaan haluamallaan tavallaan. Kyselyyn vastanneista kuitenkin 19 % koki tämän toisin. 18 % vastanneista koki olevansa alttiita syrjinnälle.

Kun oppilailta kysyttiin koulussa esiintynyttä tai heidän itse kokemaansa syrjintää, häirintää, nimittelyä, ennakkoluuloja tai eriarvoista kohtelua, oppilaat kertoivat kaikkia näitä esiintyneen. Edellä mainittuja syrjinnän muotoja oppilaat kertovat tapahtuvan esimerkiksi välitunneilla, käytävillä ja muissa vapaissa tilanteissa, joissa valvontaa on vähemmän. Oppilaista 55 % kokee, että asioihin on puututtu. 36 % oppilaista kokee, että syrjintään on syyllistynyt oppilas. Tekijän nimeää henkilökunnan jäseneksi 13 % vastaajista.

Kun oppilailta kysyttiin sukupuolen vaikutusta siihen, miten opettaja kohtelee oppilaita ja miten oppilaita rohkaistaan tekemään heitä itseään kiinnostavia oppiainevalintoja, oppilaat vastasivat paljon "en osaa sanoa". Oppilaiden voi olla hankala hahmottaa kokonaistilannetta tyttöjen ja poikien kannalta. Osa oppilaista (31,8 %) koki oppilaan sukupuolen vaikuttavan siihen, miten opettaja kohtelee oppilasta ja osa koki, ettei asia vaikuta. Avoimissa vastauksissa oppilaat kuvasivat, että "tyttöjä lellitään". Vastaajista vain 11,5 % koki, että oppilaan sukupuoli vaikuttaa suoritusten arviointiin. 88 % oppilaista kokee, että on saanut tarpeeksi tietoa sukupuolten tasa-arvosta koulussa

30,7 % vastaajista kertoi, että on kokenut tai havainnut vartaloon tai seksuaalisuuteen kohdistuvia ikäviä huomautuksia tai nimittelyä. Kiusaamisen vastaista työtä tehdään mm. luokanohjaajantunneilla ja kiusaamista käsitellään aina sen tultua ilmi. 12,6 % vastaajista kertoi kokeneensa tai havainneensa epämiellyttävää tai ahdistavaa fyysistä koskettelua. Oppilaiden on hyvin vaikea tuoda näitä asioita ilmi koulun henkilökunnalle. Näitä asioita ei juurikaan päästä käsittelemään, koska koulun henkilökunta ei tiedä niistä.

Vastaajista 61 % on sitä mieltä, että Sydän-Laukaan koulun opettajat osaavat puhua tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti erilaisista taustoista tulevista ihmisistä, mutta 39 % on sitä mieltä, että opettajat eivät aina tai melko usein eivät onnistu tässä.

Oppilaat ehdottavat, että tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta voisi edistää pitämälle oppilaille teemapäiviä, päivänavauksia ja opetushetkiä. Oppilaat toivovat toiminnallisia hetkiä, sillä tekemisen kautta oppii. He toivovat, että koululla kiinnitettäisiin enemmän huomiota esim. seksuaalivähemmistöjen yleiseen haukkumiseen. Yhden ehdotuksen mukaan tasa-arvoa ja yhdenvertaisuusasiaa voisi ottaa esiin välituntitoiminnassa.

Toimenpide-ehdotuksia: huolehditaan riittävästä valvonnasta koulun käytävillä ja muissa vapaissa tilanteissa. Opettajia voisi kouluttaa lisää tästä aiheesta. Järjestetään jatkossakin teemapäiviä ja asiantuntijavierailuja aiheesta. Pidetään aihetta yllä mm. kyselyiden (Taitotiimi, kouluterveyskysely) kautta.

4.2.3 Huoltajat

Kahdeksannen luokan oppilaiden huoltajat osallistuivat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman työstämiseen Sydän-Laukaan koulun vanhempainillassa 5.9.2023. Luokkakohtaisissa tapaamisissa vanhemmat pohtivat keskustellen seuraavia kysymyksiä:

1. Mitä luulette, että tasa-arvo nuorten mielestä tänä päivänä tarkoittaa?
2. Kohdellaanko lapsia Sydän-Laukaan koulussa tasapuolisesti? Osaatko nimetä tilanteita, joissa tämä toteutuu/ei toteudu?
3. Millä tavalla toivoisitte sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta toteutettavan koulussa?

4. Jos nuoren kanssa on kotona jo puhuttu jatko-opinnoista, näkyykö niissä hakeutuminen sukupuolen mukaan "naisten ja miesten aloille"?

Huoltajien vastauksista ilmenee, että he ajattelevat tasa-arvon tarkoittavan nuorille samoja mahdollisuuksia ja tasa-arvoista kohtelua sukupuolesta riippumatta. Lähes kaikki huoltajat vastasivat lapsia kohdeltavan tasapuolisesti Sydän-Laukaan koulussa. Yksittäisissä vastauksissa nostettiin esiin, että tyttöjen ja poikien toimintaan luokassa puututaan eri tavoin. Jotkut huoltajista ovat tyytyväisiä siihen, millä tavalla yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koulussa on tähän saakka käsitelty. Jotkut huoltajista toivovat, että yhdenvertaisuusasioita käsiteltäisiin jokapäiväisessä kouluarjessa. He toivovat, että oppilaat saisivat olla omia itsejään ja tehdä itselleen mieluisia lajivalintoja esimerkiksi liikunnassa sukupuolesta riippumatta. Vastausten perusteella sukupuoli ei vaikuta nuorten jatko-opintosuunnitelmiin.

4.3 Tulosten yhteenveto ja sovitut toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi 2024–2026

Edellä mainittujen tulosten pohjalta päätetyt toimenpiteet, joita lähdetään edistämään lukuvuosina 2024–2026 ovat seuraavat:

- Kiinnitetään huomiota sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumiseen kuunnellen oppilaiden ideoita siitä, miten se voidaan parhaiten koulussamme toteuttaa.
- Kehitetään opettajien osaamista oppilaiden kohtaamisessa ja rohkeutta puuttua tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviin asioihin kouluarjessa.
- Puututaan turvattomuuden tunteeseen mm. vahvistamalla kiusaamisen vastaista työtä, yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutusta.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma esiteltiin ja hyväksyttiin 4.4.2024 Sydän-Laukaan koulun opettajainkokouksessa.

Koulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma julkaistaan koulun verkkosivuilla, josta sitä voidaan linkata esim. sidosryhmille.

Lähteet

<https://www.potentiaalihanke.fi/sanasto/>

[Koulutuksen sukupuolen mukainen segregatio - THL](#)

[Tasa-arvotyö on taitolaji | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

<https://syrynta.fi/web/yhdenvertaisuusvaltuutettu/positiivinen-erityiskohtelu>

Yhdenvertaisuuslaki

[Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX®](#)

Tasa-arvolaki

[Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

Tasa-arvovaltuutettu

[Tasa-arvotyö kouluissa ja oppilaitoksissa | Tasa-arvovaltuutettu](#)

[Etusivu - Yhdenvertaisuus](#)

[Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu oppilaitoksissa | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

[Tasa-arvokompassi-PERUSOPETUS.pdf \(maailmankoulu.fi\)](#)

[Tasa_arvokompassi-lukio.pdf \(rauhankasvatus.fi\)](#)

<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/opas-seksuaalisen-hairinnan-ennaltaehkaisemiseksi-ja-siihen>